विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर

(अधिकार प्रदत्त स्वायत)

' ज्ञान स्त्रोत्र केंद्र '

वाचन प्रेरणा दिन

उद्घाटक- डॉ.एकनाथ आळवेकर

(मराठी विभाग प्रमुख
विवेकानंद कोलेज कोल्हापूर)

स्थळ : ग्रंथालय विभाग

वार : मंगळवार

दि. १५/१०/२०२४

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR - 416 004, MAHARASHTRA
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर-४१६ ००४, महाराष्ट्र
BARR. BALASAHEB KHARDEKAR KNOWLEDGE RESOURCE CENTER
बॅरिस्टर बाळासाहेब खर्डेकर ज्ञान स्त्रोत केंद्र
Phone (Direct) : +91-0231- 2609204, Office : 2609205, Deputy Librarian : 2609210, 2609421
Asst. Librarian : 2609212 Stack : 2609212, Circulation : 2609210,
Periodical : 2609208, Archival : 2609336, Reference : 2609209
Website : URL : http://www.unishivaji.ac.in/library E-mail : subbkl@unishivaji.ac.in

Estd. 1962
"A++" Accredited by NAAC (2021) with CGPA 3.52

Ref. No. : SU/BBKKRC/ 739
शि.वि./बॅ.बा.ख.ज्ञा.स्त्रो.कें./

Date :
दिनांक 09 OCT 2024

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR
INWARD
No. 915
Date- 10/10/2024
EMPOWERED AUTONOMOUS

प्रति,

1) मा. प्राचार्य/ संचालक, सर्व संलग्नित महाविद्यालये/ मान्यताप्राप्त संस्था/स्वायतसंस्था, शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर
2) मा. अधिविभाग प्रमुख, सर्व पदव्यूत्तर अधिविभाग, शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर

विषय: दिनांक 15 ऑक्टोबर, 2024 रोजी वाचन प्रेरणा दिनाचे आयोजन करणे बाबत

महोदय/महोदया,

वाचन ही व्यक्तीच्या सर्वांगीण विकासामध्ये अत्यंत महत्त्वाची प्रक्रिया आहे. वाचनामुळे मनुष्य ज्ञान संपन्न होतो आणि त्याचा व्यक्तिमत्त्वाचा सर्वांगीण विकास होण्यास मदत होते. महाराष्ट्र शासनाच्या वतीने दरवर्षी 15 ऑक्टोबर हा दिवस वाचन प्रेरणा दिन म्हणून साजरा केला जातो.

यावर्षी शिवाजी विद्यापीठाच्या अधिकार मंडळाने वाचन प्रेरणा दिनाच्या निमित्ताने विद्यापीठाचे सर्व आधिविभाग व सर्व संलग्नित महाविद्यालयातील सर्व घटकांचा समावेश करण्याचे ठरवले आहे.

या कार्यक्रमाच्या अनुषंगाने अधिविभाग प्रमुख व प्राचार्य यांनी सर्व विद्यार्थ्यांना या कार्यक्रमाबाबत अवगत करावे व या वाचन प्रेरणा दिनाचे नियोजन शिस्तबद्ध व मोठ्या प्रमाणावर करावे. वाचन प्रेरणा दिनाच्या निमित्ताने यावर्षी छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या 350 व्या राज्याभिषेक सोहळयाच्या निमित्ताने राज्याभिषेक सोहळयाचे वर्णन असणारा मजकूर सर्व संबंधित घटकांनी वाचावा, असे ठरले आहे.

या कार्यक्रमांमध्ये विद्यार्थी, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी, माजी विद्यार्थी, संस्थेचे पदाधिकारी इत्यादी सर्वांनी सहभागी व्हावे, असे आवाहन आहे. कार्यक्रमाच्या अनुषंगाने विद्यापीठाने नियमावली तयार केलेली आहे. सदर नियमावली या पत्रासोबत जोडलेली आहे. सदर नियमावलीचे तंतोतंत पालन करण्यात यावे.

कळावे,

Lib.
PR
10-10-2024

आपला स्नेहांकित,
(signature)
कुलसचिव

सोबत:

१. छ. शिवाजी महाराज यांच्या राज्याभिषेकाचे वर्णन असणारी पीडीएफ.

२. कार्यक्रमाच्या आयोजनाबाबतची नियमावली

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
बॅ. बाळासाहेब खर्डेकर ज्ञान स्रोत केंद्र
वाचन प्रेरणा दिन
नियमावली

भारताचे माजी राष्ट्रपती दिवंगत डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांना सार्थ आदरांजली अर्पण करण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाने सन २०१५ पासून डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांचा १५ ऑक्टोबर हा जन्मदिवस "वाचन प्रेरणा दिन" म्हणून साजरा करण्याचे घोषित केले आहे. यानुसार सन २०१५ पासून शिवाजी विद्यापीठामध्ये वाचन प्रेरणा दिन मोठ्या उत्साहाने व अत्यंत उत्तम पद्धतीने साजरा केला जातो.

वाचन प्रेरणा व संस्कृतीचा विकास ही सातत्याने चालणारी प्रक्रिया असून ज्ञानसंपन्न व माहिती समृद्ध समाजाची जडण घडण, व्यक्तिमत्व विकास, साहित्य विकास आणि भाषा विकास यासाठी वाचन संस्कृतीचा विस्तार व विकास अत्यावश्यक असल्यामुळे वाचन प्रेरणा दिन उपक्रम उत्साहात साजरा करणे गरजेचे आहे.

सदर उपक्रम उपक्रमाच्या अनुषंगाने विद्यापीठाच्या अधिकार मंडळांनी विद्यापीठातील विविध अधिविभाग व संलग्नित महाविद्यालयातील सर्व घटकांनी विद्यापीठाने निश्चित केलेल्या मजकुराचे १५ मिनिटे वाचन करावे. या वाचन प्रेरणा दिवसाच्या अनुषंगाने यावर्षी छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या ३५० व्या राज्याभिषेक सोहळ्याच्या मजकुराचे वाचन करावे .

उपरोक्त ठरावाच्या अनुषंगाने दि. १५ ऑक्टोबर, २०२४ रोजी विद्यापीठातील सर्व अधिविभाग, सेंटर, चेअर व सर्व संलग्नित महाविद्यालयातील प्राचार्य, शिक्षक, शिक्षकेत्तर सेवक, विद्यार्थी, विद्यार्थीनी,माजी विद्यार्थी इ. घटकांनी सकाळी १०.४५ वाजता छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या ३५० व्या राज्याभिषेक दिनानिमित्त छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या राज्याभिषेक सोहळ्याच्या मजकुराचे वाचन करावे. याबाबतची नियमावली पुढीलप्रमाणे आहे

१. दि. १५ ऑक्टोबर,२०२४ रोजी विद्यापीठातील सर्व अधिविभाग व संलग्नित महाविद्यालयांनी त्यांच्या महाविद्यालयाच्या नावांसहित 'वाचन प्रेरणा दिन' असा बॅनर तयार करून घ्यावा व कार्यक्रम साजरा करताना तो योग्य ठिकाणी सर्वांच्या निदर्शनास येईल अशा पद्धतीने लावून घ्यावा.

२. दि. १५ ऑक्टोबर रोजी सकाळी १०.३० ते ११.०० यादरम्यान या उपक्रमाचे आयोजन करावे. यामध्ये सकाळी १०.३० ते १०.४५ या वेळेत डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांच्या प्रतिमेचे पूजन करावे व सकाळी १०.४५ ते ११.०० या वेळेत प्रत्यक्ष वाचन करावे.

३. सदर कार्यक्रमामध्ये सर्व अधि विभाग प्रमुख, सर्व विद्यार्थी व विद्यार्थीनी, संस्थाचालक, प्राचार्य, शिक्षक, शिक्षकेत्तर सेवक, माजी विद्यार्थी इ. यांचा सहभाग व्हावा या दृष्टीने अधि विभाग प्रमुख व महाविद्यालयीन पातळीवर प्राचार्य यांनी परिपत्रक काढून विद्यार्थ्यांना वाचन प्रेरणा दिन कार्यक्रमाबाबत अवगत करावे व कार्यक्रमाची रूपरेषा त्यांना अगोदर कळवण्यात यावी. परिपत्रकात या दिवशी विद्यार्थांची १००% हजेरी बंधनकारक राहील हे नमूद करावे.

४. प्रत्यक्ष कार्यक्रमाच्या दिवशी महाविद्यालयातील सदर कार्यक्रमाकरिता उपस्थित शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी, विद्यार्थी , विद्यार्थिनी, प्राचार्य, संस्थाचालक व माजी विद्यार्थी यांचा सहभाग नोंदवून घ्यावा.

५. सर्व महाविद्यालयांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमाची माहिती कार्यक्रम संपन्न झाल्यानंतर कार्यक्रमातीईल सहभागी लोकांची संख्या ,कार्यक्रमाची छायाचित्रे, व कार्यक्रमाची चित्रफीत (Video) YouTube वर अपलोड करून त्याची लिंक विद्यापीठाने महाविद्यालयाला संलग्नीकरण बाबत माहिती भरण्यासाठी दिलेल्या संगणक प्रणाली मध्ये भरावी.
याची लिंक खालीलप्रमाणे आहे .
https://sukapps.unishivaji.ac.in/onlineaffiliation/#/login

६. हा कार्यक्रम संलग्नित महाविद्यालयातील ग्रंथालय, राष्ट्रीय सेवा योजना व एनसीसी यांच्या सहभागाने आयोजित करावा. सहभागी विद्यार्थ्यांना एकत्रित रित्या मोठ्या हॉलमध्ये बसवावे व इतर विद्यार्थी शिक्षक शिक्षकेतर कर्मचारी इत्यादी यांनी उपलब्ध खोल्यांमध्ये बसून वाचन करावे छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या राज्याभिषेकाचा पाठवलेला मजकूर सर्व सहभागी लोकांना त्यांच्या मोबाईलवर, मोठ्या स्क्रीनवर किंवा हार्ड कॉपी इत्यादी स्वरूपात उपलब्ध करून द्यावा

७. हा कार्यक्रम यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी अधिविभाग , महाविद्यालयीन पातळीवर समितीचे गठन करावे.

८.सदर कार्यक्रमाचे आयोजन करताना सदर नियमावलीचे तंतोतंत पालन करण्यात यावे.

०००००००००००००

"ज्ञान , विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षणप्रसार"

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था,कोल्हापूर

विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (अधिकारप्रदत्त स्वायत्त)

ग्रंथालय विभाग , मराठी विभाग, एन.एस.एस विभाग आणि

एन.सी.सी विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने

वाचन प्रेरणा दिन (१५ ऑक्टोबर २०२४)

सूचना

दि : ११ /१० /२०२४

महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक, शिक्षकेत्तर सेवक व विद्यार्थी – विद्यार्थिनींना कळविण्यात येते की, शिवाजी विद्यापीठ पत्र क्र.एसयु/बीबीकेकेआरसी/७३९ नुसार **१५ ऑक्टोबर** हा दिवस **' वाचन प्रेरणा दिन '** म्हणून साजरा करण्यात येणार आहे. तरी सर्व प्राध्यापक, शिक्षकेत्तर सेवक व विद्यार्थी – विद्यार्थिनींनी या कार्यक्रमासाठी मंगळवार दि .१५/१०/२०२४ रोजी सकाळी १०.३० वा. ग्रंथालयामध्ये उपस्थित राहावे .

डॉ.आर.आर.कुंभार

प्राचार्य

विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर.

(अधिकारप्रदत्त स्वायत्त)

॥ शिवराज्याभिषेक ॥

भारताच्या इतिहासातील असामान्य घटना

संपादन व प्रस्तावना : डॉ. सदानंद मोरे

संकल्पना व संकलन : अनिल निवृत्ती पवार

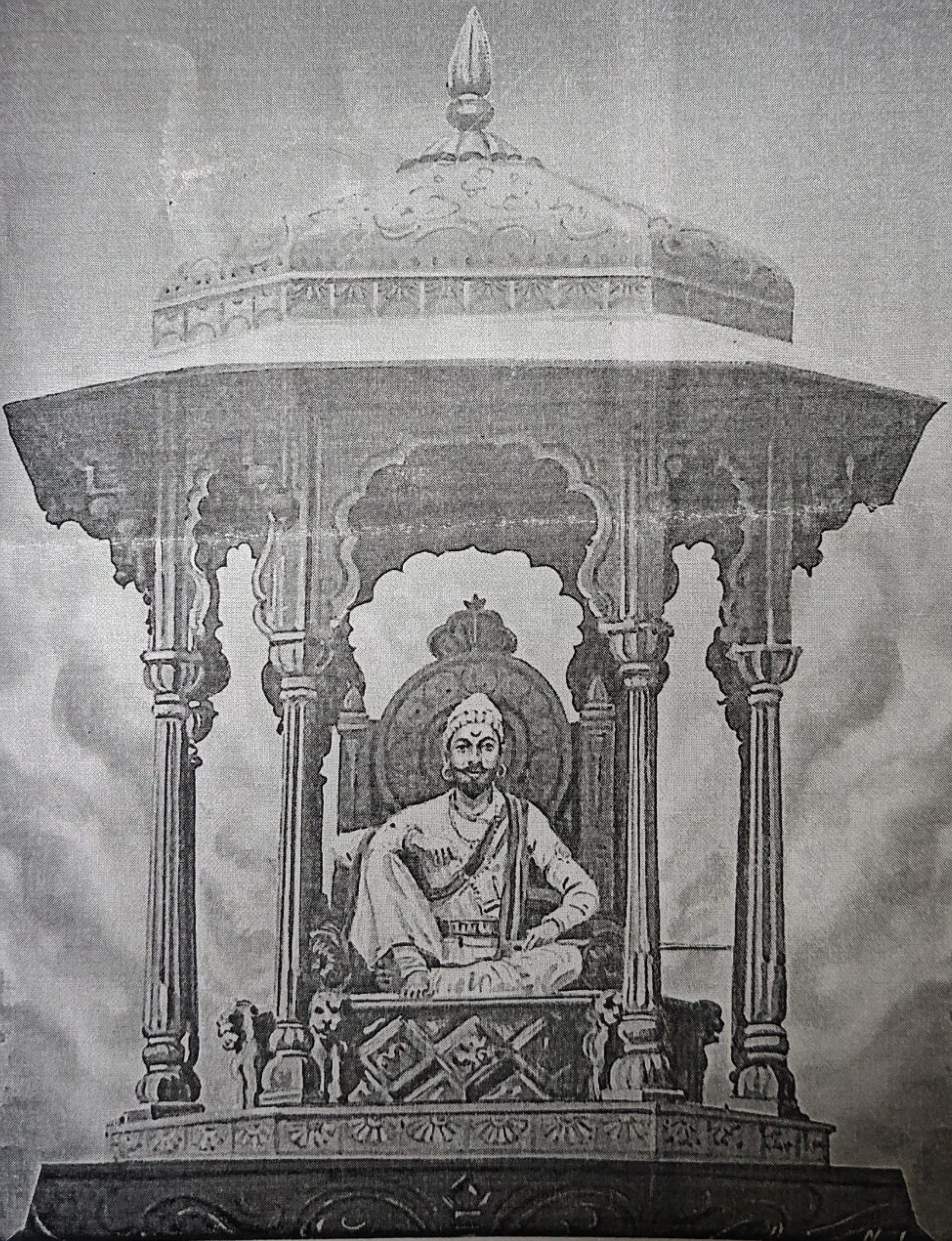

लेखक : डॉ. जयसिंगराव भाऊसाहेब पवार

राज्याभिषेकाचे हिंदुस्थानच्या इतिहासातील स्थान

1

कृष्णाजी अनंत सभासद हा छत्रपती शिवाजी महाराजांचा आद्य चरित्रकार. मराठ्यांचा राजा 'रायगडावर' 'छत्रपती' झाला, हे पाहण्याचे भाग्य लाभलेला. त्याहून महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे रायगडावर झालेल्या सोहळ्याचा खरा अर्थ समजलेला हा मराठी बखरकार आहे. त्याचे लिखाण अत्यंत त्रोटक आहे; पण ते अतिशय मार्मिक आहे. *राज्याभिषेकाच्या महत्त्वाबद्दल हा बखरकार दोनच वाक्ये लिहून जातो; पण त्या वाक्यांत सर्व शिवचरित्राचे सार येऊन जाते. तो म्हणतो : 'या युगी सर्व पृथ्वीवर म्लेंच्छ बादशहा. मऱ्हाटा पातशहा येवढा छत्रपती जाला, ही गोष्ट काही सामान्य जाली नाही.'* ही खरोखरच असामान्य गोष्ट होती. शतकानुशतकांतून एखाद्या समाजाच्या इतिहासात असा एखादा वैभवशाली दिवस येतो. हिंदू समाजाच्या इतिहासामध्ये आलेला हा असा वैभवशाली दिवस होता. या युगात सर्वत्र मुसलमान राजे. आम्हा हिंदूंना राजे होता आले नाही. नव्हे होता येणारच नाही, अशा न्यूनगंडाने पछाडलेल्या हिंदू समाजात महाराजांनी राज्याभिषेक करून नवचैतन्य निर्माण केले.

राज्याभिषेक सोहळा

ज्येष्ठ शुद्ध १३ शनिवार ता. ६ जून, १६७४ रोजी रायगडावर महाराजांना राज्याभिषेक झाला. या राज्याभिषेक समारंभास शुक्रवार सायंकाळपासून सुरुवात होऊन तो शनिवारी सकाळी संपला. या राज्याभिषेकाचे वर्णन अनेक बखरींत व परकीयांच्या पत्रांत आढळते. हा सोहळा असा साजरा झाला :

महाराज व त्यांची पट्टराणी सोयराबाई राज्याभिषेक मंडपात आल्यावर राज्याभिषेकाची सुरुवात गणेशपूजन, स्वस्तिपूजन इत्यादी पूजनांनी झाली. यानंतर मंडपपूजा करण्यात आली. मंडपामधील महावेदीच्या पूर्वेस सुवर्णकुंभ, दक्षिणेस रजतकुंभ, पश्चिमेस ताम्रकुंभ व उत्तरेस मातीचे कुंभ तूप, दूध, जल इत्यादींनी भरून ठेवले होते. त्याशिवाय देशातील पवित्र नद्यांच्या व सागरांच्या जलांनी भरलेले कुंभही तेथे होते. महावेदीवर अग्नी व ग्रह यांची प्रतिष्ठापना करून वेदमंत्रांच्या घोषात होमहवन झाले. यानंतर महाराजांनी समंत्र स्नान व त्यानंतर पंचामृतस्नान केले. शुक्ल वस्त्र परिधान केल्यानंतर वेदीवरील आसंदीवर विधिपूर्वक आरोहण केले. नंतर अग्निपूजा केल्यावर महाराज अभिषेकशालेत गेले. अभिषेक व सिंहासनारोहण असे राज्याभिषेकाचे दोन प्रमुख विधी होते. आता अभिषेकशालेत अभिषेकाला सुरुवात होणार होती.

अभिषेकशालेत सोन्याचे आसन तयार केले होते. त्या आसनावर महाराज,

सोयराबाई व युवराज संभाजीराजे यांनी आरोहण केले. या वेळी अष्ट दिशांना महाराजांचे अष्ट प्रधान उभे राहिले होते. पूर्वेला पंतप्रधान मोरोपंत तुपाने भरलेला सोन्याचा कलश घेऊन उभे होते, आग्नेयेस आण्णाजीपंत सचिव छत्र घेऊन उभे होते, दक्षिणेस हंबीरराव मोहिते सेनापती दुधाने भरलेला रौप्य कलश घेऊन उभे होते, पश्चिमेस रामचंद्रपंत अमात्य दह्याने भरलेला ताम्रकलश घेऊन व वायव्येस दत्ताजीपंत मंत्री मोरचेल घेऊन उभे होते. याशिवाय अनेक अधिकाऱ्यांच्या हाती पवित्र नद्यांच्या जलांनी भरलेले कलश होते. या सर्वांनी वेदमंत्रांच्या घोषात महाराज, पट्टराणी व युवराज यांच्यावर अभिषेक केला. या वेळी वाद्यांचा गजर झाला. सोळा ब्राह्मण सुवासिनींनी महाराजांना सोन्याच्या पंचारत्या केल्या.

यानंतर महाराजांनी पुन्हा स्नान करून काशाच्या परातीतील तुपात आपले मुख पाहिले. हिरे व सोने यांचे अलंकार घालून वस्त्र परिधान करून डोईस मंदिल बांधला. त्यानंतर त्यांनी तलवार ढाल, धनुष्य, बाण व रथ यांची पूजा केली. सत्पुरुष, मातुःश्री जिजाबाई, इतर वडीलधारी मंडळी, गागाभट्ट व इतर पंडित यांना नमस्कार करून त्यांच्यासह महाराज राजसभेत सिंहासनारूढ व्हावयास निघाले. राजसभेचे दालन अत्यंत सुशोभित करण्यात आले होते. राजारोहणासाठी अत्यंत मौल्यवान असे सिंहासन महाराजांनी तयार केले होते. त्याच्या आठ दिशांना आठ रत्नजडित स्तंभ होते. राज्याभिषेकाच्या वेळी महाराजांच्या मस्तकावर धरावयाचे छत्र जडावयाचे मोतीलग झालरीचे होते. सभासद म्हणतो की, महाराजांनी ३२ मण सोन्याचे हे सिंहासन तयार करून कोशातील मौल्यवान रत्ने त्यामध्ये जडविली होती. सर जदुनाथ सरकार म्हणतात : 'बत्तीस मण म्हणजे चौदा लक्ष रुपयांचे सोने झाले. रत्नांची किंमत निराळी, त्याशिवाय हे सिंहासन तयार करीत असता दिल्लीचे मयूर सिंहासन शिवाजीच्या दृष्टीपुढे असावे.' राजारोहणाच्या प्रसंगी हजर असलेला ऑक्झिंडन हा इंग्रज वकील राजसभेचे वर्णन करताना म्हणतो, 'सिंहासनाच्या दोन्ही बाजूंना सुवर्णांकित भाल्याच्या टोकावर अनेक अधिकारदर्शक व राजसत्तेची चिन्हे असल्याचे आम्ही पाहिले. उजव्या हाताला दोन मोठमोठ्या दातांच्या मत्स्यांची सुवर्णाची शिरे होती. डाव्या हाताला अनेक अश्वपुच्छे व एका मूल्यवान भाल्याच्या टोकावर सम पातळीत लोंबणारी सोन्याची तराजूची पारडी न्यायचिन्ह म्हणून तळपत होती.' याशिवाय सभागृहाच्या भिंती शुभलक्षणी चिन्हांनी व चित्रांनी सुशोभित करण्यात आल्या होत्या. मोत्याच्या झालरींनी छत शृंगारला होता. सभागृहाच्या प्रवेशद्वारी दोन शुभलक्षणी हत्ती सुवर्णालंकारासह उभे होते.'

ब्राह्मण पंडित, अष्टप्रधान, चिटणीस यांच्यासह महाराजांनी सभागृहात शुभ वेळी प्रवेश केला. सिंहासनाजवळ येताच त्यास वंदन करून, त्यास पायाचा स्पर्श न करता, वेदमंत्रांचा घोष चालू असतानाच, महाराजांनी सिंहासनावर आरोहण केले. युवराज संभाजीराजे, गागाभट्ट व पंतप्रधान मोरोपंत हे सिंहासनाच्या खालच्या पायरीवर आसनस्थ झाले. इतर प्रधान, राज्यातील अधिकारी, निमंत्रित मंडळी, ब्राह्मण पंडित

वगैरे त्यांना नेमून दिलेल्या जागी उभे होते. मातुःश्री जिजाबाईंच्या समोर हा सोहळा होत होता. महाराजांनी सिंहासनारोहण करताच वाद्यांचा गजर झाला. दुंदुभी झडल्या. रायगडावर तोफांचा गडगडाट झाला; त्याबरोबर स्वराज्यातील सर्व किल्ल्यांवरून तोफा कडाडू लागल्या. त्यांनी दशदिशांना गर्जून सांगितले की, मराठ्यांचा राजा सिंहासनावर बसला. सिंहासनारोहणानंतर १६ सुवासिनी व १६ कुमारिका यांनी महाराजांना सोन्याच्या तबकांतून पंचारती केली. यानंतर गागाभट्टांनी मोत्याचा तुरा वर लाविलेला भरजरीचा राजमुकुट हातात घेऊन तो स्वहस्ताने महाराजांच्या मस्तकावर ठेविला व मोत्यांनी झालर लाविलेले रत्नजडित राजछत्र महाराजांच्या मस्तकावर धारण करून उच्च स्वरात शिवाजी महाराज हे छत्रसिंहासनाधीश्वर व संस्कारयुक्त राजे झाल्याचे घोषित केले.

यानंतर गागाभट्ट व इतर ब्राह्मणांनी महाराजांना शुभाशीर्वाद दिला. पंतप्रधान मोरोपंत यांनी महाराजांना मुजरा करून ८००० होनांचा अभिषेक केला. यानंतर प्रत्येक प्रधानाने महाराजांना असाच होनांचा अभिषेक केला. त्यानंतर इतर अधिकाऱ्यांचे मुजरे झाले. इंग्लिश, डच, पोर्तुगीज इत्यादी परकीयांच्या वकिलांनी महाराजांना प्रणाम करून नजराणे दिले. लवकरच महाराजांची स्वारी अश्वारूढ होऊन वैभवाने गडावरील देवदेतांचे दर्शन घ्यायला निघाली. काही अंतर गेल्यावर महाराज सुवर्णालंकारांनी सजविलेल्या गजराजावर आरूढ झाले. या गजावर माहूत होते खुद्द सेनापती हंबीरराव! अंबारीत महाराजांच्या मागे खुद्द पंतप्रधानाने मोरचेल धरले होते. मंगल वाद्यांच्या गजरात मिरवणुकीने महाराजांनी गडावरील देवतांचे दर्शन घेतले. मार्गावर अनेक ठिकाणी त्यांच्यावर फुलांची वृष्टी करण्यात आली. पंचारत्या झाल्या. देवदर्शनानंतर राजसभेत परत येऊन कुलदैवत, मातुःश्री यांना महाराजांनी वंदन केले. यानंतर राज्याभिषेकाचा सोहळा संपला.

महाराजांनी या सोहळ्यासाठी अपार दानधर्म केला. विद्वान पंडित, ब्राह्मण, संत, महंत, तडीतापसी इत्यादींना मुक्त हस्ते दाने दिली. २४ हजार होन केवळ दक्षिणेवर खर्च झाले. गागाभट्टांना ७ हजार होन दक्षिणा देण्यात आली. ७ जून, १६७४ रोजी सुरू झालेला दानधर्म पुढे बारा दिवस चालू होता. रायगडाहून कोणीही रिक्त हस्ते परत गेला नाही. या समारंभास सभासदाच्या म्हणण्याप्रमाणे 'एक करोड बेचाळीस लक्ष होन' खर्च आला, तर जदुनाथ सरकारांच्या मते एकंदर खर्च सुमारे '१० लक्ष होन' आला असावा.

राज्याभिषेकाचे हिंदुस्थानच्या इतिहासातील स्थान

कृष्ण नृसिंहासारख्या मूढ पंडितांनी 'या जगात क्षत्रियच नाहीत, मग हिंदूंच्यामध्ये राजा कसा निर्माण होऊ शकेल,' असा अपसमज व न्यूनगंड हिंदू समाजात पसरविला होता. या न्यूनगंडाविरुद्ध महाराजांना झगडावे लागले व खुद्द क्षत्रिय असतानाही हे सिद्ध करण्यासाठी खटाटोप करावा लागला; त्यात ते यशस्वी झाले. राज्याभिषेकाने हे आता जाहीर करण्यात आले की, क्षत्रिय नाहीसे झालेले नाहीत; ते जिवंत आहेत व ते राज्यसंस्था निर्माण करू शकतात. समस्त हिंदू समाजाला दिलासा व चैतन्य देणारी ही घटना होती. सर्व हिंदुस्थानावर इस्लामी वर्चस्व निर्माण झाले असता, त्याविरुद्ध महाराजांनी बंडाचा झेंडा उभारला आणि ते वर्चस्व झुगारून देण्यात ते यशस्वी झाले. या इस्लामी लाटेपुढे यादवांचे सामर्थ्यशाली साम्राज्य हतबल होऊन नष्ट झाले होते, विजयनगरचे साम्राज्यही शेवटी नाश पावले होते आणि हिंदू समाजास एक प्रकारची अवकळा प्राप्त झाली होती. चैतन्यहीन गोळ्यासारखा हिंदू समाज पडून होता, त्यात शिवाजीराजांच्या राज्याभिषेकाने चैतन्य भरले. ज़िवंतपणा आणला. हिंदूंचे राजपद निर्माण केले. आपल्या समाजाला उन्नत केले. महाराजांनी स्थापन केलेले राज्य केवळ मराठ्यांनाच प्रेरक ठरणारे होते असे नाही, तर इस्लामी वर्चस्वाखाली राहणाऱ्या इतर प्रांतांतील असंतुष्ट प्रजेसही ते प्रेरक ठरणारे होते. इस्लामी सत्तेला यशस्वीपणे आव्हान देणारी हिंदूंची एक सामर्थ्यशाली सत्ता म्हणून हिंदुस्थानातील सर्व जाती-जमाती महाराजांच्या राज्याकडे आता पाहू लागल्या.

महाराजांचे राज्य म्हणजे जावळीच्या चंद्रराव मोऱ्यांचे राज्य नव्हते, एवढेच नव्हे तर ते आदिलशाहीसारखेही राज्य नव्हते. कारण, जावळीचा चंद्रराव हा नावाचाच 'राजा' होता व आदिलशाही सुलतानाने आता मुगलांचे स्वामित्व स्वीकारले होते. महाराजांनी स्थापन केलेले राज्य हे स्वतंत्र होते. ते सार्वभौम होते. ते विशाल अथवा अफाट नसेल; पण ते कुणाचेही स्वामित्व मानत नव्हते, हे विशेष आहे. राज्याभिषेकाने अशा राज्याची राज्यशास्त्रीय व धर्मशास्त्रीयदृष्ट्या खरी स्थापना झाली. राज्याभिषेकामधील हा अत्यंत महत्त्वाचा मुद्दा आहे, हे आपण लक्षात घेतले पाहिजे. महाराजांची सर्वांत मोठी कर्तबगारी हीच आहे. या कर्तबगारीचा खरा आविष्कार राज्याभिषेकामध्ये दिसून येतो.

राज्याभिषेकाच्या संदर्भात आणखी एका घटनेची आठवण केली पाहिजे की, महाराजांचे वडील शहाजीराजांच्या ठिकाणी स्वतंत्र शाही निर्माण करण्याचे सामर्थ्य होते, त्याप्रमाणे त्यांनी स्वतंत्र निजामशाही निर्माणही केली. अल्पवयाच्या निजामशहाला

मांडीवर घेऊन स्वतंत्र शाहीचा पुकारा त्यांनी केला; परंतु स्वतःस राज्याभिषेक करून घेतला नाही; परिस्थितीमुळे म्हणा किंवा त्यांच्या विचारसरणीच्या मर्यादेमुळे म्हणा, त्यांना ते शक्य झाले नाही. महाराजांचे कार्य यापुढचे आहे. त्यांनीही शाही निर्माण केली; पण स्वतःची शाही निर्माण केली, दुसऱ्यांची-परक्याची नाही. राज्याभिषेकाचे खरे महत्त्व हे आहे.

राज्याभिषेकाने महाराजांच्या स्वराज्यनिर्मितीच्या कार्यावर कळस चढविला गेला. घटनात्मकदृष्ट्या खऱ्या अर्थाने स्वतंत्र सार्वभौम राज्य निर्माण होऊन त्याची घटना तयार झाली. अष्टप्रधान मंडळ हे या घटनेचे मुख्य अंग होते. अष्टप्रधानापैकी काहींच्या नेमणुका यापूर्वीच झाल्या असल्या तरी आता त्या संस्कृत नावानिशी राज्याचे एक अंग म्हणून स्थिर झाल्या. महाराजांनी पेशव्यास 'पंतप्रधान', मुजुमदारास 'अमात्य' अशी संस्कृत नावे देऊन फारसी भाषेचे अतिक्रमण नष्ट करण्याचा प्रयत्न केला. खुद्द स्वतःसाठीसुद्धा 'विक्रमादित्य' अशा प्रकारचे बिरुद न घेता ते 'छत्रपती' असे घेतले. त्याचा अर्थ छत्र धारण करणारा राजा; या छत्राखाली सर्व प्रजेला न्यायाने व धर्माने वागविले जाईल, तिचे संरक्षण केले जाईल, असे आश्वासन या पदवीत आहे म्हणून ती पदवी घटनात्मकदृष्ट्या अधिक सार्थ आहे. महाराजांनी या समारंभाचे ऐतिहासिक महत्त्व चिरकाल राहावे, यासाठी राज्याभिषेकापासून ***राज्याभिषेक शक*** सुरू केला. शक सुरू करणे म्हणजे सामान्य बाब नाही. शक सुरू करणे म्हणजे नवे युग सुरू करणे. अखिल हिंदू समाजात व हिंदवी राजकारणात या राज्याभिषेकाने नवे युग सुरू झाले आहे, हेच महाराजांना या शकाच्या निर्मितीने घोषित करावयाचे होते. हा घटनात्मक बदल महत्त्वाचा आहे, तसेच स्वतंत्र राज्याचे चलनही स्वतंत्र असेच पाहिजे म्हणून महाराजांनी आपल्या राज्याची नवी नाणी पाडावयास सुरुवात केली. तांब्याचा पैसा, शिवराई व सोन्याचा शिवराई होन ही महाराजांची नवी नाणी या वेळी प्रचारात आली.

महाराजांच्या राज्यकारभारात राज्याभिषेकाने नवे पर्व सुरू झाले. धर्मशास्त्रानुसार जे कायदे योग्य होते, ते तसेच ठेवले गेले. काही नवे केले गेले. या कायद्यांचे स्वरूप मुलकी, लष्करी, धर्मविषयक व न्यायविषयक असे होते. पूर्वीची लेखनपद्धती मुसलमान धाटणीची होती. ती बदलून महाराजांनी मराठी धाटणीची लेखनपद्धती निर्माण केली. त्यासाठी महाराजांच्या आज्ञेने बाळाजी आवजी चिटणीस या हुशार चिटणिसाने *लेखनप्रशस्ती* नावाचा ग्रंथ लिहिला, तसेच मराठी भाषेचा राज्यकारभारात अधिकाधिक पुरस्कार करण्यात आला. मराठी भाषेवरील फारसीचे अतिक्रमण दूर करण्यासाठी रघुनाथ पंडिताने महाराजांच्या आज्ञेवरून *राज्यव्यवहारकोश* निर्माण केला आणि राज्यकारभारातील फारसी नावांना संस्कृत नावे रूढ केली.

●●

KEEP SILENCE
शांतता राखा

KEEP SILENC

अ.क्र.	नाव	अभिप्राय	वर्ग	सही
1.	अनुष्का परशराम आडसुळे	Very Good	B.A.FY	Adasule
2.	श्रावणी नंदकुमार पाटील	Excellent	BA FY	Snpatil
3.	हर्षवर्धन तानाजी कांबळे	Excellent	B.A.SY	[illegible]
4.	ओम प्रविण कदम	Excellent	BA.SY	Kadam
5.	करण विकास कांबळे	Excellent	B A SY	K Kamble
6.	वैष्णवी रामराव फसाले	Excellent	BCA TY	[illegible]
7.	नाजिया राकेश नदाफ	Inspiring / good.	B.A-FY	[illegible]
8.	निता बळीराम पाटील	Awesome	Bsc III	[illegible]
9.	अमृता पांडुरंग कांबळे	Inspiring / good.	12th sci	[illegible]
10.	ऋतुजा ता. निगवे	Good	BBA	Nigave
11.	यशोदिप ब. पाटील	Good	B.A.II	[illegible]
12.	वैष्णवी ठेंगे	Excellent	B.A.II	Vaishnavi
13	निरंजन पाटील	excellent	B.C.S-III	N.P.[illegible]
14	स्वप्निल शिऊंगडे	Excellent	BCS III	[illegible]
15	महेश्वर मठतो	V. Good.	BCA I	[illegible]
16	कुडकर शुभम	Excellent	BCA I	[illegible]
17	काटे राजनंदन	V. good	BCA II	[illegible]
18	टहटकर सोनाक्षी	V. good.	B.A II	[illegible]
19	सई. शि कांबळे	V. good	B.A.II	[illegible]
20	पाटील राजश्री	Excellent	B A II	Patil [illegible]
21	लोहार दिप्ती	V. good	B. com I	[illegible]
22	लातूरकर अजय	Excellent	B A III	Latur
23	ठोंबरे अंकिता	V. good	B. com II	[illegible]
24	भिसाळ सुजित	V. good	B.A I	[illegible]
25	लोखंडे सानिका	Excellent	BSC. II	[illegible]

DATE / / PAGE

अ.क्र.	नाव	अभिप्राय	वर्ग	सही
1.	अनुष्का परशराम आडसुळे	Very Good	B.A.FY	[signature]
2.	श्रावणी नंदकुमार पाटील	Excellent	BA FY	[signature]
3.	हर्षवर्धन तानाजी कांबळे	Excellent	B.A.SY	[signature]
4.	ओम प्रविण कदम	Excellent	BA.SY	[signature]
5.	करण विकास कांबळे	Excellent	B.A.SY	[signature]
6.	वैष्णवी रामराव फसाले	Excellent	BCA TY	[signature]
7.	नाजिया राकेश नदाफ	Inspiring / good.	B.A-FY	[signature]
8.	निता.बळीराम पाटील	Awesome	BSc III	[signature]
9.	अमृता पांडुरंग कांबळे	Inspiring / good.	12th sci	[signature]
10.	ऋतुजा ता. निगवे	Good	BBA	[signature]
11.	यशोदिप .ब. पाटिल	Good	B.A.II	[signature]
12.	वैष्णवी हेगे	Excellent	B.A.II	[signature]
13	निरंजना पाटील	excellent	B.C.S-III	[signature]
14	स्वप्निल भिऊंगडे	Excellent	BCS III	[signature]
15	महेश्वर म हात्रे	V. Good.	BCA I	[signature]
16	बुडकर शुभम	Excellent	BCA I	[signature]
17	काटे राजनंदिनी	V-good	BCA II	[signature]
18	लटकर सोनाक्षी	V. good.	B.A II	[signature]
19	सई . शि. कांबळे	V. good	B.A.II	[signature]
20	पाटील राजश्री	Excellent	BA II	[signature]
21	लोहार पिंटला	V. good	B.Com I	[signature]
22	लाटूरकर अजय	Excellent	BA III	[signature]
23	डोंगरे अंकिता	V. good	B.Com II	[signature]
24	मिसाळ सुनिल	V. good	B.A I	[signature]
25	लोखंडे सानिका	Excellent	BSC. II	[signature]

हॅलो प्रभात

विवेकानंद कॉलेजमध्ये वाचन प्रेरणादिन संपन्न

कोल्हापूर : हॅलो प्रभात दि. 16-10-2024

येथील विवेकानंद कॉलेजमधील ग्रंथालय, मराठी, एन.सी.सी. व एन.एस.एस. विभाग यांच्या संयुक्त् विद्यमाने मडॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम जयंती व वाचन प्रेरणा दिनफ साजरा करण्यात आला.

यावेळी शिवाजी विद्यापीठ परिपत्रकानुसार स्वराज्य संस्थापक छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या ३५० व्या राज्याभिषेक सोहळ्याच्या निमित्ताने राज्याभिषेक सोहळ्याचे वर्णन असणाऱ्या मजकूराचे वाचन विद्यार्थी व प्राध्यापक यांनी केले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी मराठी विभागप्रमुख डॉ. एकनाथ आळवेकर हे होते. कार्यक्रमाचे आयोजन महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.आर.कुंभार यांच्या मार्गदर्शनाखाली करण्यात आले. कार्यक्रमाची सुरवात डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांच्या प्रतिमपूजनाने झाली. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व स्वागत ग्रंथपाल डॉ.सौ. निता पाटील यांनी केले. आभार डॉ. प्रदीप पाटील यांनी मानले. यावेळी एन.एस.एस.कार्यक्रम अधिकारी प्रा.संदीप पाटील, एन.सी.सी. प्रमुख प्रा.मेजर सुनिता भोसले, लेफटनंट प्रा.जे.आर.भरमगोंडा, प्रा. रोहिणी रेळेकर, प्रा.अभिजीत कदम, प्रा योगेश माने, रजिस्टार श्री.आर.बी.जोग, ग्रंथालय स्टाफ व बहुसंख्य विद्यार्थी उपस्थित होते. उपस्थित होत्या.